

A large, stylized black silhouette of the Norwegian coastline is positioned in the upper left quadrant of the page. The background is a grid of four colored squares: top-left is gold, top-right is light beige, bottom-left is dark blue, and bottom-right is a darker gold.

Fakta om Forsvaret 2006

Innhold

Norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk	3
NATO	5
Ansvarsfordelingen i Norge	7
Forsvarsdepartementet	8
Personell og utdanning	9
Forsvarets militære organisasjon	10
Verneplikt	11
Totalforsvarskonseptet	12
Samfunnssikkerhet	13
Utenlandsoperasjoner	14
Forsvarets hovedlokaliseringer	15
Hæren	16
Sjøforsvaret	17
Luftforsvaret	18
Heimevernet	19
Frivillige organisasjoner	20
Adresser	22
Grader og distinksjoner	23

Norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk

Norges sikkerhetspolitiske rammebetingelser er i endring. Tiåret etter slutten på den kalde krigen kan betraktes som en avsluttet overgangsfase. En omfattende eksistensiell trussel er erstattet av usikkerhet og uforutsigbarhet med hensyn til de sikkerhetsutfordringer vi kan bli stilt overfor. Dette gjelder også i Norges egne nærområder, der nordområdenes strategiske betydning og ressursforvaltningen i store havområder fortsatt vil utgjøre sentrale rammebetingelser for norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk.

Sikkerhetspolitiske mål

Norge er, sammen med store deler av verden forøvrig, nå for alvor kommet inn i en epoke som kan karakteriseres som den globale tidsalder. Geografiske grenser gir i mindre grad beskyttelse mot et bredt spekter av sikkerhetsutfordringer. Vi må derfor ivareta vår sikkerhet i en tid preget av usikkerhet, ustabilitet og uforutsigbarhet. Overfor mer globale sikkerhetsutfordringer er det viktig at Norge sammen med allierte og partnere bidrar til å forebygge og begrense kriser, væpnede konflikter og krig. De overordnede mål for norsk sikkerhetspolitikk for perioden 2006-2008 er:

- å forebygge krig og fremveksten av ulike trusler mot norsk og kollektiv sikkerhet;

- å bidra til fred, stabilitet og videre utvikling av den internasjonale rettsorden;

- å ivareta norsk suverenitet, norske rettigheter og interesser og beskytte norsk handlefrihet overfor politisk, militært og annet press;

- sammen med våre allierte å forsvare Norge og NATO mot anslag og angrep;

- å sikre samfunnet mot anslag og angrep fra statlige og ikke-statlige aktører.

Forsvarspolitiske mål

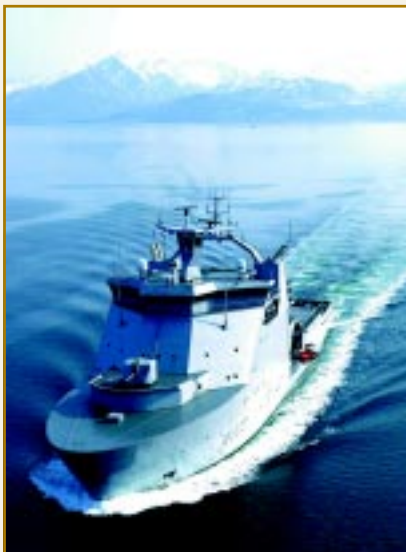
Forsvarets bidrag til å oppnå de overordnede sikkerhetspolitiske målene vil være avhengig av Forsvarets evne til å ivareta de forsvarspolitiske målene. Forsvaret må være i stand til å:

- alene og sammen med allierte sikre norsk suverenitet, norske rettigheter og interesser, samt bevare norsk handlefrihet mot militært og annet press;

- sammen med allierte, gjennom deltakelse i flernasjonale fredsoperasjoner og internasjonalt forsvarssamarbeid bidra til fred, stabilitet, håndhevelse av internasjonal rett og respekt for menneskerettighetene, samt forebygge bruk av makt fra stater og ikke-statlige aktører mot Norge og NATO;

- sammen med allierte bidra til kollektivt forsvar av Norge og andre allierte i forhold til våre allianseforpliktelser, og til å møte ulike typer anslag og angrep med tvangsmakt for å sikre norsk og kollektiv sikkerhet;

- bidra til å ivareta norsk samfunnsikkerhet, redde liv og begrense konsekvenser av ulykker, katastrofer, anslag og angrep fra statlige og ikke-statlige aktører.

Forsvarets oppgaver

Forsvaret skal gjennom sine oppgaver bidra til å oppfylle Norges sikkerhets- og forsvarspolitiske mål. Forsvarets oppgaver er delt inn i nasjonale oppgaver, oppgaver som løses i samarbeid med allierte og eventuelt andre, og andre oppgaver:

Nasjonale oppgaver

- å sikre et nasjonalt beslutningsgrunnlag gjennom tidsmessig overvåkning og etterretning
- å håndheve norsk suverenitet
- å ivareta norsk myndighetsutøvelse på avgrensede områder
- å forebygge og håndtere episoder og sikkerhetspolitiske kriser i Norge og norske områder

Oppgaver som løses i samarbeid med allierte og eventuelt andre

- å bidra til kollektivt forsvar av Norge og øvrige deler av NATO mot trusler, anslag og angrep, inkludert bruk av masseødeleggelsesvåpen
- å bidra til flernasjonalt krisehåndtering, herunder flernasjonale fredsoperasjoner

Andre oppgaver

- å bidra med militær støtte til diplomati og til å forhindre spredning av masseødeleggelsesvåpen
- å bidra til ivaretagelse av samfunnsikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver

Forsvarskonseptet

Forsvarskonseptet har fått en normativ form som gir en kortfattet og samlet beskrivelse av de mest sentrale prinsipper som skal legges til grunn for Forsvarets fremtidige utvikling og virksomhet, og har følgende ordlyd:

«Forsvaret skal utvikles som et moderne, fleksibelt og allianse-tilpasset virkemiddel, der det tilstrebes en balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og ressurstilgang. Virksomheten skal baseres på et nært samarbeid med relevante sivile myndigheter og på en verneplikt som praktiseres i tråd med Forsvarets behov. Fokus skal være på å sikre og fremme norske interesser, gjennom å kunne håndtere et bredt spekter av utfordringer både nasjonalt og internasjonalt.»

FN

FN spiller en nøkkelrolle og er et fast punkt for norsk sikkerhetspolitikk.

Vår sikkerhet er nært knyttet til eksistensen av velfungerende ordninger for multilateralt sikkerhetssamarbeid i en global ramme. Det endrede risikobildet, der geografien har fått redusert betydning og der truslene er globale, bidrar til å understreke dette poenget ytterligere. Norge er tjent med at internasjonale sikkerhetsutfordringer finner sin løsning gjennom bred konsensus, basert på prinsippene i FN-pakten og forankring i folkeretten.

FN har ikke selv ressurser til å gjennomføre alle de fredsoperasjoner som det har vært nødvendig å etablere i arbeidet for internasjonal fred og sikkerhet. Fra FNs side har det derfor vært ønskelig at regionale organisasjoner kan påta seg et aktivt ansvar på vegne av FN. Gjennom en slik arbeidsdeling kan regionale organisasjoner som NATO, EU og AU avlaste FN, og derved styrke FNs rolle og handlekraft. Operasjoner som ledes av FN, og operasjoner som gjennomføres med et FN-mandat på vegne av verdensorganisasjonen, dreier seg begge om å støtte FNs arbeid for internasjonal fred og sikkerhet.

NATO

The North Atlantic Treaty Organisation (NATO) er en allianse mellom 26 nordamerikanske og europeiske land dedikert til oppfyllelse av målsettingene i Atlanterhavspakten, signert 4. april 1949.

Innenfor den overordnede rammen som legges av FN, er NATO hjørnesteinen i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. NATOs geografiske fokus er det euroatlantiske området, og alliansen arbeider aktivt for å fremme sikkerhet og stabilitet i hele dette området. Hovedfokuset er på forebygging, begrensning og løsning av regionale kriser og konflikter som kan utvikle seg til å true sikkerheten til ett eller flere medlemsland. De nye sikkerhetsutfordringene har imidlertid et globalt nedslagsfelt, noe som har fått følger også for NATO-samarbeidet. NATOs gjensidige sikkerhetsgaranti, der et angrep mot én er å betrakte som et angrep mot alle, er basert på evnen til å kunne møte trusler og sikkerhetsutfordringer der de oppstår. For Norge er det et overordnet mål å bidra til at NATO kan utføre sine samlede sikkerhetsoppgaver på en troverdig og effektiv måte.

Norge legger stor vekt på å sikre at NATO forblir et sentralt konsultasjonsorgan, både i transatlantisk kontekst og i ivaretagelsen av europeisk og internasjonal sikkerhet. Med dette formål arbeider Norge aktivt

blant annet for å fremme arbeidet med å rasjonalisere og effektivisere NATOs organisasjon og styrke alliansens operative evne.

Fra i hovedsak å ha vært en planleggingsorganisasjon under den kalde krigen, da hovedfunksjonen var militær avskrekking, er NATO nå også en organisasjon som aktivt leder og gjennomfører ulike typer militære operasjoner.

I 2005 hadde NATO operasjoner i Afghanistan (ISAF – International Security

Assistance Force), Kosovo (KFOR – Kosovo Force), Irak (NTM-I – NATO Training Mission - Iraq) og Bosnia. Alle disse operasjonene er basert på et mandat fra FNs sikkerhetsråd eller en invitasjon fra den berørte stats myndigheter. I tillegg har NATO en overvåkingsoperasjon i Middelhavet (OAE – Operation Active Endeavour) basert på Atlanterhavspaktens artikkel 5 (selvforsvar). Alliansen har også støttet Den afrikanske union (AU) i tilknytning til operasjonen AU nå gjennomfører i Darfur i Sudan.

EU

EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP) har de siste årene gjennomgått en betydelig utvikling. beslutningen om å opprette 13 innsatsstyrker (EU Battle Groups) er et av de viktigste elementene i EUs sikkerhets- og forsvarssamarbeid. Styrkene skal aktivt støtte opp under FNs krisehåndteringsevne, og Afrika trekkes frem som et særlig aktuelt område for innsetting.

Norge søker aktivt å medvirke i EUs sikkerhets- og forsvarssamarbeid. På det overordnede plan har Norge både formell og uformell sikkerhets- og forsvarspolitisk dialog med EU, og vi har et tett samarbeid med EU i FN-sammenheng. Norge har meldt inn militært og sivilt personell til EUs styrkeregistre, og vi deltar i EUs militære og sivile operasjoner på Vest-Balkan. Med bred støtte i Stortinget har regjeringen besluttet at Norge skal delta i en nordisk innsatsstyrke sammen med Sverige, Finland og Estland.

For å understøtte utviklingen av den militære og sivile krisehåndteringsevnen opprettet EU den 1. januar 2005 forsvars-

byrået European Defence Agency (EDA). Byrået vil få ansvaret for EUs satsing innen kapasitetsutvikling, forsvarsrelatert forskning og utvikling, materiellsamarbeid, forsvarsindustrielt samarbeid og anskaffelser.

Det er etablerte ordninger mellom EU og NATO som sikrer EU tilgang til NATOs felles ressurser, noe som muliggjør komplekse EU-ledede militære operasjoner.

Ansvarsfordelingen i Norge

Kongen er ifølge Grunnloven den høyeste militære befalingsmann i landet. Denne myndighet utøves av Kongen i statsråd, det vil si av regjeringen.

Politisk kontroll med Forsvaret utøves gjennom samspillet og maktfordelingen mellom Stortinget og regjeringen. Det er regjeringen som har det øverste utøvende ansvar både for den militære og sivile forberedelse i fredstid, og for ledelsen av totalforsvaret i kriser og krig. I saker av viktig utenriks- og sikkerhetspolitisk karakter konsulteres Stortingets organer før endelige beslutninger tas. Grunnlovens § 25 fastslår samtidig om de væpnede styrker («Rigets Land- og Sømagt») at «den maa ikke forøges eller forminskes uden Storthingets Samtykke.» Stortingets forsvarskomite behandler saker om det militære forsvar og den sivile beredskap. Forsvarsministeren leder Forsvarsdepartementet og er konstitusjonelt og parlamentarisk ansvarlig for Forsvarets virksomhet. Alle saker som ikke behandles i statsråd avgjøres av forsvarsministeren eller på dennes vegne. Såkalte militære kommandosaker, det vil si saker som gjelder mobiliseringsplaner og forsvarsplaner, behandles utenom statsråd. Forsvarsministeren foredrar slike saker for Kongen med bare statsministeren og

utenriksministeren til stede. Ordningen praktiseres svært sjelden.

Det er Justisdepartementet som i fredstid har ansvaret for å samordne den sivile beredskapsplanleggingen. Samtidig har alle departementer beredskapsansvar innen sine fagfelt.

Den militære kommandomyndighet er delegert til militære sjefer. Forsvarssjefen er landets øverste militære embetsmann. Han er regjeringens og forsvarsministerens rådgiver i militære spørsmål, og fører alminnelig kommando over Norges forsvar. Forsvarssjefen er sjef for Forsvarets militære organisasjon (FMO), og er samtidig øverste militære rådgiver i Forsvarsdepartementet. Forsvarssjefens støtteapparat finnes både i departementet og i Forsvarsstaben. Forsvarsstaben er opprettet for å bistå forsvarssjefen i etatsstyringen av Forsvarets militære organisasjon. Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) er etablert som et nasjonalt hovedkvarter for å lede fellesoperasjoner og koordinere territorielle styrker som

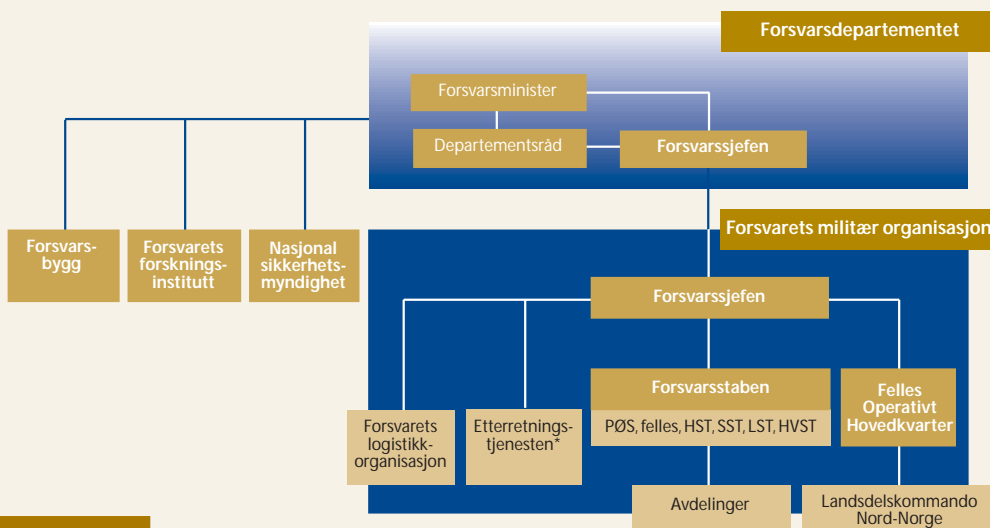
beholdes under nasjonal kommando i krise og krig.

I fred fører Forsvarssjefen alminnelig kommando over Norges forsvar. I krig fortsetter forsvarssjefen å være regjeringens nærmeste militære rådgiver, mens den operative kommandomyndigheten over de militære styrkene, med unntak av Heimevernet, er forutsatt overført til NATOs integrerte kommandostruktur.

Forsvarsdepartementet (FD)

Forsvarsdepartementet er en politisk/administrativ institusjon. Forsvarsdepartementet er derfor både en del av det politiske styringsapparatet og en del av forvaltningssystemet.

*) Sjefen for Etterretningstjenesten er direkte underlagt Forsvarssjefen

Statsråden er medlem av regjeringen og departementets øverste leder. Direkte underlagt statsråden er statssekretæren. Departementets øverste faste embetsmann er departementsråden. Forsvarssjefen utøver sin rolle som forsvarsministerens øverste militære rådgiver og forsvarssjefens strategiske funksjoner er integrert i departementet. Departementet er inndelt i 5 avdelinger og har i overkant av 300 ansatte. Det er både sivile og militære på alle nivåer i departementet.

Nasjonalt sikkerhetsmyndighet (NSM)

NSM er et direktorat administrativt underlagt Forsvarsdepartementet og er på vegne av Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet det utøvende organ for forebyggende sikkerhet i henholdsvis sivil

og militær sektor. NSM skal bidra til å sikre vitale objekter og informasjon mot sikkerhetstruende virksomhet, dvs spionasje, sabotasje eller terrorhandlinger.

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

er en sivil forskningsinstitusjon organisert som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, direkte underlagt Forsvarsdepartementet. FFI er Forsvarets sentrale forskningsinstitusjon og har til formål å drive forskning og utvikling for Forsvarets behov. Videre er FFI rådgiver overfor Forsvarets strategiske ledelse. Spesielt skal instituttet se på trekk ved vitenskapelig og militært teknisk utvikling som kan påvirke forutsetningene for sikkerhetspolitikken eller forsvarsplanleggingen.

Forsvarsbygg (FB)

er et forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet. Primæroppgavene er planlegging, utbygging, rådgivning, utleie og salg av Forsvarets eiendommer. Forsvarsbygg forvalter flere millioner kvadratmeter bygningsareal. I tillegg forvaltes et grunnareal på 1,3 millioner dekar. Virksomheten har Forsvaret som største og viktigste kunde, men er ikke en del av Forsvarets militære organisasjon.

Personell og utdanning

Et overordnet mål i personellpolitikken er å ha et høyt motivert personellkorps med nødvendig dybde og bredde i kompetansen til å løse Forsvarets oppgaver. Forvaret skal fremstå som en attraktiv arbeidsplass, hvor de ansatte gis gode utviklingsmuligheter. Rekruttering, kompetanse, karriere- og lederutvikling, lønn, familie og HMS-arbeid har

prioritet. Forsvarets personellpolitikk skal ivareta behovet for riktig kompetanse til rett sted og tid, og hvor alle samles om en kultur som er inkluderende og stimulerer til mangfold. Personellstrukturen endres i retning av flere vervede soldater, en ny kategori avdelingsbefal og beordringsplikt til operasjoner i utlandet. Hele utdanningsordningen moderniseres med endret befalsskoleutdanning, krigsskoler med bachelorgodkjenning, og stabsskoleutdanning på masternivå.

Forsvarets militære organisasjon (FMO)

- Forsvarsstaben (FST)
- Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK)
- Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)

Forsvarsstaben (FST)

skal, på Forsvarssjefens vegne, ivareta ansvaret for å gjennomføre oppdrag, påse at beslutninger følges opp og ivareta det daglige arbeidsgiveransvaret for personellet i Forsvarets militære

organisasjon (FMO). Dette innebærer ansvaret for at det planverk og det budsjett som er fastlagt og formidlet fra departementet blir implementert. Generalinspektørene er en del av Forsvarsstaben og har gjennomføringsansvaret for

styrkeproduksjonen i sine forsvarsgrener.

Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK)

utgjør sammen med landsdelskommandoene Forsvarets operative ledelse. FOHK planlegger og leder hovedtyngden av Forsvarets øvelser og

operasjoner. Landsdelskommando Sør (LDKS) ble nedlagt i 2005 og Landsdelskommando Nord (LDKN) rendyrkes som en krisestyringskommando for nordområdene. FOHK vil overta flere av de oppgavene som tidligere ble løst av landsdelskommandoene, herunder oppgaver knyttet til de allierte lagrene i Trøndelag. LDKN vil fungere som et fremskutt ledelselement under FOHK med kontinuerlig overvåking av situasjonsbildet i norske havområder og havområder under norsk jurisdiksjon.

Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO)

sitt ansvarsområde omfatter blant annet fagmyndighet og ingeniørtjenester, anskaffelse, investering, forsyning, informasjons- og kommunikasjonstjenester (IKT), vedlikehold, reparasjoner og lagring av

materiell. FLO har også ansvar for drift av sambands- og edb-systemer i Forsvaret. Organisasjonen skal understøtte styrkeprodusentene Hær, Sjø, Luft og Heimevern samt Forsvarets operative enheter.

Etterretningstjenesten

Etterretningstjenesten fremskaffer informasjon om forhold utenfor Norges grenser. Dessuten innhenter, bearbeider og analyserer den informasjon som angår norske interesser, sett i forhold til fremmede stater, organisasjoner og individer. Hensikten med etterretningsvirksomhet er å bidra til å gi norske myndigheter et solid beslutningsgrunnlag i saker som gjelder utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik.

Verneplikt

Vernepliktsloven sier at alle norske mannlige statsborgere som blir kjent tjenestedyktige, er vernepliktige. Verneplikten varer fra det året man fyller 19 år frem til utgangen av det året man fyller 44. Det er Forsvarets operative behov som er styrende for antall vernepliktige mannskaper som skal gjennomføre førstegangstjeneste. Forsvarets mål er at det er de best kvalifiserte og mest motiverte som skal avtjene førstegangstjeneste. For å sikre at kvinner og menn får samme tilgang til informasjon om Forsvaret, skal kvinner kalles inn til frivillig sesjon fra 2006. Vernepliktige som av overbevisningsgrunner søker seg fritatt fra militærtjeneste kan avtjene sivil verneplikt (siviltjeneste).

Forsvaret vil prioritere rekruttering av best egnet personell til kontrakter som vervede, og til befalsyrket som henholdsvis avdelingsbefal og yrkesbefal.

Vernepliktsverket har på vegne av Forsvarssjefen ansvaret for felles vernepliktsforvaltning for Forsvaret. Oppgavene innebærer blant annet sesjon, fordeling og innkalling til førstegangstjeneste. Vernepliktsverket er rulleførende enhet for alt vernepliktig personell som ikke er inne til tjeneste.

Totalforsvars- konseptet

Forsvaret av Norge har i hele etterkrigstiden bygget på totalforsvarskonseptet. Grunnprinsippet har vært at samfunnets samlede ressurser om nødvendig skal kunne mobiliseres for forsvaret av landet, for å håndtere akutte og prekære sikkerhetsutfordringer i krig eller når krig truer.

Konseptet har tidligere ikke omfattet de lavere krisenivåene. Endringene i trussel- og risikobildet har medført et behov for å tilpasse totalforsvarskonseptet til dagens utfordringer. Samfunnssikkerhet har fått økt betydning, og den tradisjonelle totalforsvarstenkningen må vurderes i lys

av denne utviklingen. Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet har derfor i fellesskap videreutviklet totalforsvarskonseptet.

Det nye totalforsvarskonseptet består av gjensidig støtte og samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunn i hele

krisespekteret fra fred til sikkerhetspolitisk krise og krig. Det er ikke lenger en forutsetning at beredskapslovgivningen trer i kraft. Totalforsvarskonseptet inkluderer gjensidig støtte og samarbeid mellom Forsvaret og det sivile samfunn om både forebygging, beredskapsplanlegging og operative forhold. Prinsippet om sivil støtte til Forsvaret i krise og krig ligger fast. Det nye totalforsvarskonseptet vektlegger i større grad militær støtte til det sivile samfunn. Forsvaret kan yte støtte til det sivile samfunn i forbindelse med alvorlige hendelser. Det er en forutsetning at Forsvaret bidrar med utgangspunkt i tilgjengelige kapasiteter, kompetanse og de ressurser som er etablert for å løse primærroppgavene.

Samfunns- sikkerhet

Sentralt i dagens samfunnssikkerhetsarbeid er beskyttelse av sivilbefolkningen og vitale samfunnsinteresser i en tid hvor en militær trussel ikke er fremtredende. Målsetningen er at Norge skal oppleves som et trygt og sikkert land å leve i. Det legges til grunn at samfunnets samlede ressurser, gjennom samordnet bruk og prioriteringer, skal settes inn i samfunnssikkerhetsarbeidet.

Arbeidet med samfunnssikkerhet skal være gjennomgripende innen alle sektorer og hver enkelt virksomhet. Arbeidet skal ta utgangspunkt i prinsippene om ansvar, nærhet og likhet. Ansvarsprinsippet innebærer at den som har ansvaret i en normalsituasjon også har ansvaret ved ekstraordinære hendelser.

Nærhetsprinsippet innebærer at kriser skal håndteres på lavest mulig nivå. Likhetsprinsippet innebærer at samfunnet må kunne fungere så normalt som mulig også i ekstraordinære situasjoner, og at de ordinære ansvarslinjene ligger fast.

Justisdepartementet har et samordnings-

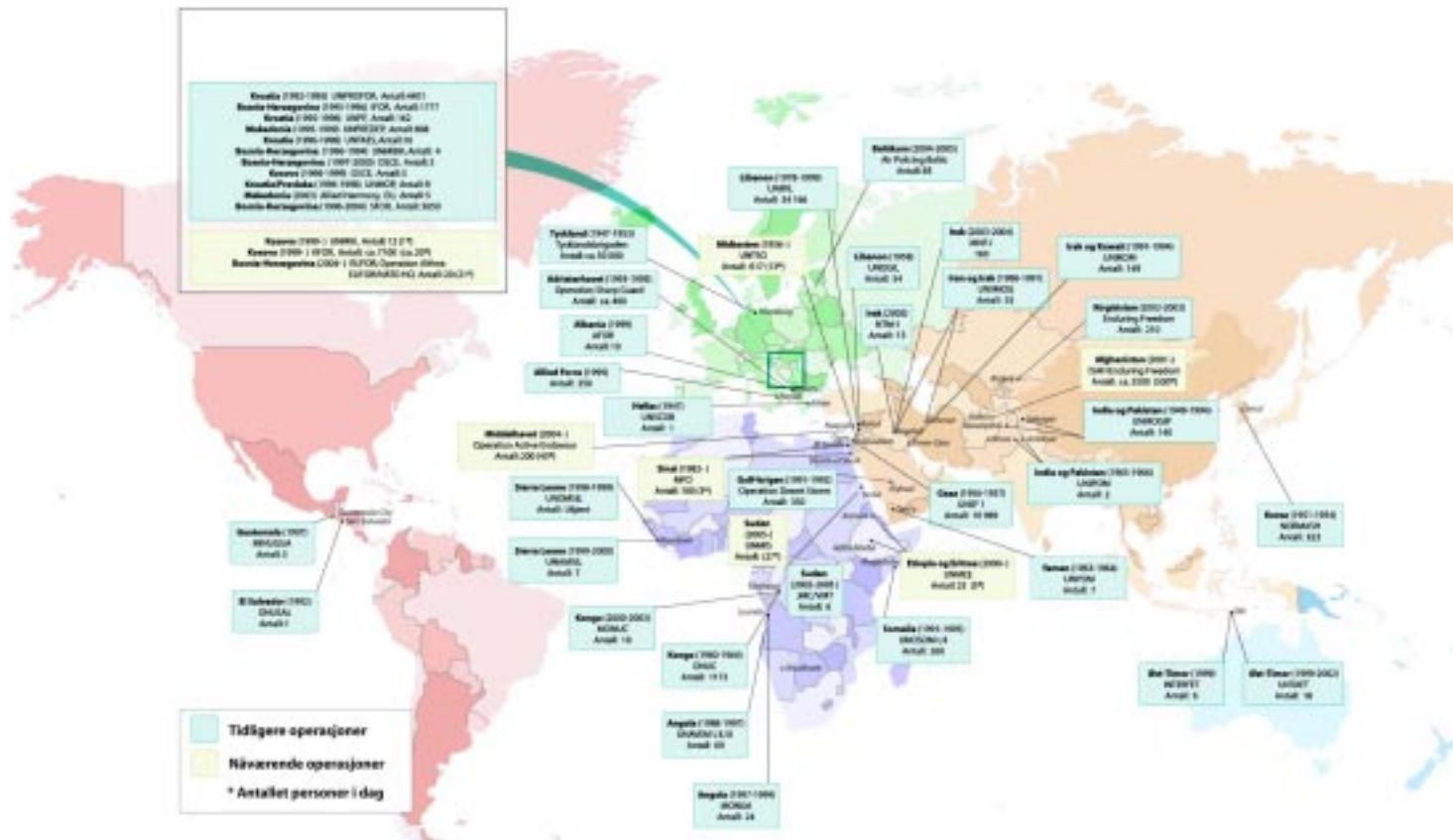

og tilsynsansvar for samfunnssikkerhet og beredskap på sivil side. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) understøtter Justisdepartementet i dette arbeidet. Fylkesmannen har en samordningsfunksjon for samfunnssikkerhet og beredskap på regionalt nivå.

Forsvaret skal innenfor rammen av tilgjengelige ressurser og kompetanse bidra til samfunnssikkerhetsarbeidet. Forsvaret skal støtte det sivile samfunn ved ulykker, redningsaksjoner, naturkatastrofer og annen fare for liv og helse eller materielle skader. Forsvaret skal bidra til å forebygge og bekjempe anslag og angrep mot landets befolkning, infrastruktur og ledelsesfunksjoner. Bekjempelse og forebygging av terror er en politioppgave. Forsvaret vil imidlertid etter anmodning kunne bistå politiet i slike situasjoner.

Utenlandsoperasjoner

Innenfor rammen av folkeretten skal Forsvaret kunne støtte med militære kapasiteter i den hensikt å bidra til fred, stabilitet og videre utvikling av den internasjonale rettsorden. Slik krisehåndtering vil kunne omfatte alle typer sikkerhetspolitiske utfordringer, i prinsippet kunne foregå over hele verden, være ledet av etablerte organisasjoner som FN, NATO, EU, eller en koalisjon. For at dette skal være mulig,

må personell i alle forsvarsgrener være disponible for så vel nasjonale som internasjonale oppdrag. Oppgaven sammen med våre allierte inkluderer deltakelse i flernasjonale operasjoner og internasjonalt forsvarssamarbeid for å bidra til å hindre en akutt krise fra å oppstå gjennom preventiv utplassering av styrker, for eksempel for å forebygge bruk av makt fra stater og ikkestatlige aktører slik at grove brudd på folkeretten kan unngås, herunder omfattende brudd på menneskerettighetene. Siden 1947

har Norge deltatt med militært personell i over 40 militære operasjoner i utlandet, og rundt 120 000 nordmenn har tjenestegjort i disse operasjonene. Ved inngangen til 2006 deltar om lag 550 norske kvinner og menn i operasjoner utenfor Norge, blant annet i Afghanistan, Midtøsten, Etiopia/Eritrea, Sudan og på Balkan. Alle tre forsvarsgrener har innsatsstyrker med som er ferdig utdannet og trent, som holder høy kvalitet og har operative kapasiteter slik at de kan settes inn i et konfliktområde på kort varsel.

Forsvarets hovedlokaliseringer

Hæren

Normalt ca. **7 500**

PERSONNEL

Ved mobilisering ca. **9 500**

OPERATIVE KAPASITETER

- En mobil taktisk landkommando (MTLK)
- 1 selvstendig mekanisert brigade (Brig N)*
- ISTAR bataljon som danner kjernen i en felles ISTAR-enhet
- 1 CIMIC-kompani
- Et antall PSYOPS-elementer
- HM Kongens Garde
- Grensevakt
- Hærens jegerkommando
(I tillegg kommer et lite antall mindre støtteavdelinger)

SKOLER OG KOMPETANSESENTER

- Hærens Transformasjon og doktrinekommando (TRADOK), herunder Krigsskolen, lokalisert i Linderud leir i Oslo
- Hærens befalskole, Rena leir
- Hærens Taktiske Treningssenter (Simulatortreningssenter), Rena leir

MATERIELL

- 52 stridsvogner av type Leopard 2 A42N (120mm) og inntill 15 stridsvogner av typen Leopard 1 A5NO (105 mm)
- 104 stormpanservogner av typen CV 9030
- 500 Pansrede kjøretøy av typen M-113 (div. utgaver) og 74 SISU/PASI
- 36 stk artilleriskyts av typen M 109 A3GN og 12 stk skyts av typen MLRS
- 24 panservåpen av typen TOW, 100 stk ERYX og et stort antall M72
- 36 stk bombekastere av typen 81 mm BK
- 31 pansrede ingeniørvogner av ulike kategorier bygget på Leopard-chassis

*Ytterligere en mekanisert brigade (Brig 6) kan mobiliseres ved utnyttelse av Brig N's materiellreserve, gitt tid til forberedelser.

Sjøforsvaret

OPERATIVE KAPASITETER

Ledelse- og stabselement (CNOTG), leder flernasjonale maritime operasjoner i og utenfor Norge

- 2 Oslo-klasse fregatter *)
- 6 Ula-klasse undervannsbåter
- 8 Hauk-klasse MTB-er *)
- 4 Oksøy-klasse minejaktfartøy
- 2 Alta-klasse minesveipere
- *) I løpet av de neste årene frem til 2010 vil Sjøforsvaret ha faset inn fem nye fregatter i Fridtjof Nansen-klassen, og seks nye SKJOLD-klasse fartøyer
- Marinejegerkommando – Haakonsværn og Ramsund
- Minedykkerkommando – Haakonsværn
- Kystjegerkommando – Haakonsværn og Harstad
- Et mindre antall støttefartøyer

STYRKEPRODUKSJON

Generalinspektøren for Sjøforsvaret er styrkeprodusent for Sjøforsvarets del av Forsvarets krigsstruktur. Sjøforsvaret består av:

Kysteskadren med følgende våpen:

- Sjef Kysteskadren med stab i Bergen
- Fregattvåpenet (Fridtjof Nansen-klasse fregatter)
- Ubåtvåpenet (ubåter)
- MTB-våpenet (Skjold-klasse)
- Minevåpenet (minerydderfartøyer)
- Marinens jegervåpen (kystjegere, marinejegere og minedykkere)
- Logistikkvåpenet (logistikk på kjøll)

Kystvakten

- Sjef Kystvakten med stab i Oslo
- KV Nord på Sortland
- KV Sør på Haakonsværn

Kystvakten disponerer totalt 19 fartøyer, hvorav fire helikopterbærende; tre av Nordkappklassen, samt den isforsterkede K/V Svalbard. K/V Harstad ble faset inn i 2005. I tillegg leier Kystvakten fartøyer for utføring av kystvaktoppgaver og disponerer seks Lynx-helikoptre, samt et fastsatt antall flytimer med maritime overvåkningsfly av typen Orion og innleide sivile fly.

SJØFORSVARETS SKOLER

- Sjef Sjøforsvarets skoler med stab i bergen
- Rekruttskole, KNM Harald Haarfagre, Stavanger
- Befalsskolen for Sjøforsvaret, Horten og Bergen
- Sjøkrigsskolen, Laksevåg, Bergen
- KNM Tordenskjold - utdannings og kompetansesenter for maritim krigføring, Haakonsværn, Bergen

PERSONNEL

Normalt ca. 3 700

Ved mobilisering ca. 4 500

Luftforsvaret

Normalt ca. **1 850**

PERSONELL

Ved mobilisering ca. **5 500**

STYRKEPRODUSERENDE ENHETER

I alt ni flyskvadroner er organisert under Luftforsvaret

- Bodø og Ørland (hovedflystasjoner)
- Gardermoen, Andøya, Sola, Bardufoss, Rygge (flystasjoner)
- Sørreisa og Mågerø (Stasjoner for luftovervåking og stridsledelse)

SKOLER OG KOMPETANSESENTER

- Rekruttskole på Kongelig Norsk Marine (KNM) Harald Haarfagre, Madla
- Befalsskole på Kjevik
- Luftkrigsskolen i Trondheim
- Flyskole på Bardufoss
- Luftforsvarets utdannings- og kompetansesenter (LUKS) på Rygge
- Luftoperativt inspektorat (LOI)

MATERIELL

- 57 F-16 kampfly
- 12 Sea King redningshelikoptre
- 6 P-3 Orion maritime overvåkingsfly
- 6 C-130 Hercules transportfly
- 6 Lynx helikoptre
- 18 Bell 412 helikoptre
- 3 DA-20 Jet falcon
- 15 Saab Safari skolefly

2 NASAMS luftvernavdelinger

Heimevernet

STYRKEPRODUKSON

Generalinspektøren for Heimevernet (GIHV) er ansvarlig for styrkeproduksjon av Heimevernets krigsstruktur. Dette ivaretar han gjennom sine territorielle distriktsstaber, skoler og kompetansesentra

OPERATIVE KAPASITETER

Landheimevernet (LHV):

- 13 territorielle statiske distriktsstaber
- 13 deployerbare innsatskommandoer
- 11 deployerbare forsterkningskommandoer
- 13 innsatsstyrker med kapasiteter for hurtig innsetting for å bidra til suverenitetshevdelse, nasjonal krisehåndtering og bidrag til samfunnssikkerhet
- 242 forsterknings/oppfølgingsområder med kapasiteter for supplement og forsterkning til innsatsenhetene

Luftheimevernet (LUHV):

- 4 statiske LUHV kommandoer
- 11 LUHV-områder med kapasiteter for baseforsvar av flystasjoner

Sjøheimevernet (SHV):

- 4 deployerbare mobile SHV- kommandoer
- 4 SHV-innsatsstyrker for hurtig innsetting for å bidra til suverenitetshevdelse, nasjonal krisehåndtering og bidrag til samfunnssikkerheten til sjøs
- 17 SHV- forsterkningsområder med kapasiteter for supplement og forsterkning til innsatsenhetene

SKOLER OG KOMPETANSESENTER

Heimevernets skole og kompetansesenter (HVSKS) er HVs våpenskole, lokalisert på Dombås Sjøheimevernets utdannings og kompetansesenter (SHVUKS), med ansvar for all styrkeproduksjon og oppsetting av OPL/K i SHV, lokalisert til Håkonsvern Heimevernets utdanningscenter Værnes (HVUV) med satellitt i Garnisonen i Porsanger (GP), ansvar for førstegangstjeneste og grunnleggende befalsutdanning (GBU)

PERSONELL

I fredstid: ca. **1 200**

I beredskap:

Innsatsstyrker: **5 000**

Forsterkningsstyrker: **25 000**

Oppfølgingsstyrker: **20 000**

Frivillige organisasjoner

Dette er noen av de frivillige organisasjoner i Norge som arbeider med forsvarsspørsmål. Eventuelle spørsmål kan rettes direkte til organisasjonene. Adressene finner du i adresselisten.

Den norske Atlanterhavskomiteé (DNAK)

ble stiftet i 1955. Den arbeider med å informere om og øke forståelsen av norsk utenriks, forsvars- og sikkerhetspolitikk med særlig vekt på det nordatlantiske samarbeidet. DNAK gjennomfører møter, seminarer, regionale kurs i sikkerhetspolitikk, studietur og enkelte større konferanser. DNAK utgir flere publikasjoner.

FN-Veteranenes Landsforbund (FNVLF)

ble stiftet 16. november 1960 med navn FN-Befalets landsforening. FNVLFs formål er å vedlikeholde kameratskap for medlemmene og å ta vare på de som har gjort internasjonal fredstjeneste. Dette omfatter menige og befal fra alle forsvarsgrener som har deltatt i FN- og NATO-operasjoner. Det er etablert lokalforeninger som dekker hele landet. Forbundet utgir bladet «Den Blå Beret, Sjekkposten» fire ganger i året.

Folk og Forsvar

ble stiftet 26 februar 1951 og har som medlemmer 75 landsomfattende faglige, kulturelle, humanitære og ungdomsorganisasjoner. Gjennom konferanser, kurs, seminarer, skolebesøk, foredrag, studiereiser og temadager søker organisasjonen å gi kunnskap om totalforsvaret og om vår forsvars- og sikkerhetspolitikk slik den er fastsatt av Stortinget. Organisasjonen utgir «Kontaktbladet Folk og Forsvar» og produserer temahefter og bøker om aktuelle emner.

Kvinner Frivillige Beredskap (KFB)

ble stiftet 9. april 1951, og er et samarbeidsorgan for landsomfattende faglige, kulturelle og humanitære organisasjoner med et stort antall kvinnelige medlemmer. KFBs formål er å spre opplysning om Norges totalforsvar, arbeide for å styrke det sivile samfunns muligheter til å møte krisesituasjoner i krig og fred, søke å høyne og samordne medlemsorganisasjonenes innsats i beredskapssammenheng og fremme samarbeidet mellom disse organisasjonene og beredskapsmyndighetene.

Norges Forsvarsforening (NFF)

ble stiftet i 1886 og arbeider under mottoet «forsvarssak er fredssak». Ved sin informasjonsvirksomhet søker foreningen å spre opplysning om vesentlige sider ved forsvars- og sikkerhetspolitikken, og å skape forståelse og støtte for landets totale forsvar. Virksomheten har form av henvendelser til de politiske myndigheter, informasjon gjennom media, møter, foredrag, kurs, seminarer, etc. Foreningen utgir tidsskriftet Norges Forsvar, og medlemsbladet Forsvarsvennen. I tillegg utgir NFF også en rekke brosjyrer og publikasjoner.

Norges Lotteforbund (NLF)

ble stiftet i 1928 og er en politisk uavhengig organisasjon basert på frivillig innsats. Under mottoet «For hjem og fedreland» arbeider NLF for å styrke nasjonens forsvarsvilje og å kvalifisere kvinner til deltakelse i totalforsvaret såvel i freds- som i krigstid. Etter å ha gjennomgått grunnopplæring, kan enhver norsk kvinne over 16 år som samtykker i nevnte formål, bli medlem og lotte. NLF utgir medlemsorganet «Lottebladet » seks ganger i året.

Norske Reserveoffiserers Forbund (NROF)

ble stiftet i 1896 og er en frittstående organisasjon for alt befal. Forbundet henvender seg særlig til reservebefal. NROF ønsker å styrke Forsvaret og fremme forsvarsviljen i samfunnet ved å styrke reservebefalets stilling i samfunnet, verne reservebefalets interesser under tjeneste, utvikle reservebefalets kompetanse og fremme internasjonalt samarbeid mellom reservebefal. Forbundet utgir bladet «Pro Patria / Vårt Vern» med Krigsskoleutdannede offiserers landsforening.

Det frivillige Skyttervesen (DFS)

ble opprettet i 1893 og har som mål å fremme praktisk skyteferdighet innen det norske folk og derved dyktiggjøre det for landets forsvar. Skytterlagene har et nært samarbeid med de ulike forsvarsavdelinger og spesielt Heimevernet. Skytterlagene tilbyr sine skytebaner til instruksjon for Forsvarets personell, og Forsvaret bidrar med støtte når skytterlaget arrangerer stevner.

Oslo Militære Samfund (OMS)

ble stiftet under navnet Christiania Militære Samfund 1. mars 1825. Samfundets formål er å utdype interessen for kunnskap om totalforsvaret og de militære vitenskaper gjennom foredrag, diskusjoner og utgivelse av Norsk Militært Tidsskrift, samt fremme kameratskap mellom offiserer av alle forsvarsgrener gjennom sel-skapelig samvær.

Forsvarets Pensjonistforbund (FPF)

ble stiftet i 1983 og er en landsomfattende sammenslutning av Forsvarets pensjonistforeninger. Forbundets formål er: å ivareta og fremme medlemmenes økonomiske, sosiale og velferdsmessige interesser, støtte arbeidet med forsvarstanken og derved styrke Forsvarets stilling i samfunnet og samarbeide med sentrale militære og politiske myndigheter, befals- og tjenestemannsorganisasjoner og andre landsomfattende pensjonistforbund til beste for medlemmene.

Adresser

Forsvarsdepartementet

Myntg. 1, Postboks 8126 Dep, 0032 OSLO
Tlf: 23 09 60 32
Faks: 23 09 60 51
E-post: postmottak@fd.dep.no
Internett: www.forsvarsdepartementet.no

Forsvarsbygg

Postboks 405 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf: 23 09 36 05
Faks: 23 09 31 76
E-post: post@forsvarsbygg.no
Internett: www.forsvarsbygg.no

Forsvarets forskningsinstitutt

Postboks 25, 2027 Kjeller
Tlf: 63 80 70 00
Faks: 63 80 71 15
E-post: ffi@ffi.no
Internett: www.ffi.no

Nasjonal Sikkerhetsmyndighet

Postboks 14, 1306 Bærum
Tlf: 67 86 40 00
Faks: 67 86 40 09
E-post: post@nsm.stat.no
Internett: www.nsm.stat.no

Forsvarsstaben

Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo
Tlf: 23 09 80 00
Faks: 23 09 66 88/66 91
E-post: forsvar@mil.no
Internett: www.mil.no
Presse og informasjon:
23 09 67 29/Mobil: 990 96 729

Forsvarets logistikkorganisasjon

Oslo Mil/Akershus Festning, 0015 Oslo
Tlf: 23 09 80 00
Faks: 23 09 66 34
E-post: forsvar@mil.no
Internett: www.flo.mil.no

Fellesoperativt hovedkvarter

Postboks 8085, 4068 Stavanger
Tlf: 51 34 20 00
Faks: 51 34 28 09
E-post: postmottak.fohk@mil.no
Internett: www.fohk@mil.no

Joint Warfare Center

Office of Public Information
Postboks 8080, 4068 Stavanger
Tlf: 51 34 30 93
Faks: 51 34 30 99
E-post: pio@jwc.nato.int
Internett: www.jwc.nato.int

Forsvarets Mediesenter

Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo
Tlf: 23 09 80 00
E-post: fms@frm.mil.no
Digitalt fotoarkiv: 23 09 34 26
Internett: www.mil.no

Forsvarsforum

Sjefredaktør : 23 09 34 17
Redaksjonen: 23 09 34 15
Faks: 23 09 35 10
E-post: desken@fofo.no
Internett: www.fofo.no
Avdelingskontor, Bardufoss: 77 89 60 30

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap

PB 2014, 3103 Tønsberg
Tel: 33 41 25 00
Faks: 33 31 06 60
E-post: postmotak@dsb.no
Internett: www.dsb.no

Ombudsmannen for Forsvaret

Karl Johans gt. 25, 0159 Oslo
Tel: 23 09 56 83
Faks: 22 41 00 08
Tel: 23 35 64 70
Faks: 23 09 38 95
E-post: off@off.mil.no

Den Norske Atlanterhavskomiteé

Fridtjof Nansens plass 6, 0160 Oslo
Tel: 22 40 36 00
Faks: 22 40 36 10
E-post: post@atlanterhavskomiteen.no
Internett: www.atlanterhavskomiteen.no
www.sikkerhetspolitikk.no

Det Frivillige Skyttervesen

Lørenvagen 19, PB 298 Økern, 0511 Oslo
Tel: 23 17 21 00
Faks: 23 17 21 01
E-post: firmapost@dfs.no
Internett: www.dfs.no

FN-veteranenes Landsforbund

Bygning 22, Akershus festning
PB 1635, Vika, 0119 Oslo
Tel: 23 09 38 40
Faks: 23 09 37 77
E-post: e-bemagnussen@mil.no
Internett: www.fnvlf.no

Folk og Forsvar

Arbeidersamfunnets plass 1, oppg. C, 0181 Oslo
Tel: 22 98 83 60
Faks: 22 98 83 61
E-post: folkogforsvar@online.no
Internett: www.folkogforsvar.no

Kvinnens Frivillige Beredskap

Postboks 908 Sentrum, 0104 Oslo
Tel: 23 09 34 58/22 42 49 12
Faks: 22 42 85 52
E-post: kfb@kfb.no
Internett: www.kfb.no

Norges Forsvarsforening

Sporveisgaten 29
Postboks 5235 Majorstuen, 0303 Oslo
Tel: 23 19 62 60
Faks: 23 19 62 70
E-post: foreningspost@forsvarsforening.no
Internett: www.forsvarsforening.no

Norges Lottetforbund

Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo
Tel: 22 47 82 52/22 47 82 54
Besøksadresse: Skippergt. 17, 4. etg.
Faks: 22 33 27 23
E-post: nlf@lottene.no
Internett: www.lottene.no

Norske Reserveoffiserers Forbund

Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo
Besøksadresse: Skippergt. 17, 5. etg.
Tel: 23 09 32 38
Faks: 22 33 27 23
E-post: sekretariat@nrof.no
Internett: www.nrof.no

Oslo Militære Samfund

Myntgaten 3, 0151 Oslo
Tel: 23 09 69 61 /22 42 72 62
E-post: oslomilsamfund@oslomilsamfund.no
Internett: www.oslomilsamfund.no

Forsvarets pensjonistforbund

Tel: 23 09 39 19
E-post: fp-forb@online.no

Grader og distinksjoner

HÆREN	SJØFORSVARET	LUFTFORSVARET
 GENERAL General	 ADMIRAL Admiral	 GENERAL General
 GENERALLØYTNANT Lieutenant General	 VISEADMIRAL Vice Admiral	 GENERALLØYTNANT Lieutenant General
 GENERALMAJOR Major General	 KONTREADMIRAL Rear Admiral	 GENERALMAJOR Major General
 BRIGADER Brigadier	 FLAGGKOMMANDØR Commodore	 BRIGADER Brigadier
 OBERST Colonel	 KOMMANDØR Captain (Navy)	 OBERST Colonel
 OBERSTLØYTNANT Lieutenant Colonel	 KOMMANDØRKAPTEIN Commander Senior Grade	 OBERSTLØYTNANT Lieutenant Colonel
 MAJOR Major	 ORLOGSKAPTEIN Commander	 MAJOR Major
 KAPTEIN/RIITMESTER (Kavalerist) Captain	 KAPTEINLØYTNANT Lieutenant Commander	 KAPTEIN Captain
 LØYTNANT Lieutenant	 LØYTNANT Lieutenant	 LØYTNANT Lieutenant
 FENRIK Second Lieutenant	 FENRIK Sub Lieutenant	 FENRIK Second Lieutenant
 SERSJANT Sergeant	 KVARTERMESTER Petty Officer	 SERSJANT Sergeant
 KORPORAL Corporal	 LEDENDE MENIG Leading Rating	 KORPORAL Corporal
 MENIG Private	 UTSKREVET MENIG Junior Rating	 FLYSOLDAT Private
 VERVEDE: GRENADER/Enlisted	 VERVEDE: MATROS/Enlisted	 VERVEDE: GRENADER/Enlisted

Fakta om Forsvaret 2006

Utgitt januar 2006 av
Forsvarsdepartementet

Myntgt 1
Postboks 8126 Dep
0032 Oslo

www.forsvarsdepartementet.no

ISBN 978-82-7924-0580-7

FORSVARSDEPARTEMENTET

